

שאלה: לפעמים אני מתארח בשבתות אצל קרובי משפחה או חברים, והם מכבדים אותנו ומגישים לי שוקולדות מחו"ל ויש בהם חלב נכרי באישור הרבנות. ידעתי כי יש מפקפקים אם מותר לאכול מהם. כיצד עלי לנהוג?

תשובה: הרב אלישיב קנוהל, רבה של גוש עציון, כתב ספר מועיל מאד בעניני כשרות המטבח, בשם "ואכלת ושבעת". אני מעתיק כאן קיצור מדבריו (עמ' 49-50) עם תוספת שהוספתי:

חז"ל אסרו חלב שנחלב ע"י גוי, שמא הגוי יערב בו חלב של בהמה טמאה. אבל אם יש יהודי מפקח על החליבה, החלב מותר (שו"ע יו"ד קטו, א). עד כדי כך התירו את השמירה ע"י פיקוח שאפילו אם יש איזה יהודי מצד שני של גדר נמוך, שכאשר היהודי יושב מצד השני אינו רואה את מעשה החליבה של הגוי, אבל אם יעמוד היהודי הוא יכול לראות, אנו מתירים מה שהגוי חולב, כי הוא ירא פן "יתפשו אותו" בקלקולו (שם).

כמה פוסקים (רדב"ז, פרי חדש, ועוד) אמרו כי במקום שבו אין חולבים בהמות טמאות (כמו הולנד), או שהחלב שלהם ביוקר, אין לחשוש לתערובת חלב טמא. משום שלא סביר שאדם יפסיד ממונו ויערב חלב יקר מאד בחלב רגיל וימכרו בזול. חז"ל רק אסרו במקום שיש חשש סביר לתערובת. אמנם החתם סופר חלק וסבור כי גזירת חכמים היא כללית, בלי לחלק בין המקומות.

הרב משה פיינשטיין (שו"תאגרות משה יו"ד ח"א תשובות מז-מט) התיר חלב נכרי בארה"ב, כי יש שם פקוח הדוק של משרד הבריאות שלא יחליפו חלב פרות בחלב בהמות אחרות. המשרד יכול לבדוק זאת ע"י בדיקת דגימות במעבדה. יכול החולב להפסיד את רשיונו וגם להקנס בממון. דעת הרב שזה מועיל לא פחות מאשר יהודי בצד הגדר [שהזכרנו] שהגוי מפחד לשנות ממה שהופקד עליו. היתר זה יועיל לעוד מדינות מפותחות כמו קנדה, צפון אירופה וכו' אבל לא לאפריקה והמזרח הרחוק וכו'. אבל גם על היתר זה חלקו בשו"ת חלקת יעקב (ברייש) ושו"ת מנחת יצחק (וייס).

מהו המצב בארצנו ארץ הקודש? הרבנות הראשית מעניקה כשרות רגילה למוצרים [המכילים חלב נכרי] המובאים מחו"ל ממדינות המפותחות הנ"ל, וסומכת על המתירים. ואילו ב"כשרות למהדרין" היא מקפידה שיהיה רק על חלב שחלבו ישראל, או גוי בפקוח הישראל.

כיון שמדובר כאן באיסור דרבנן, לכן במחלוקת הפוסקים אם אין יודעים מי צודק, מותר להקל. אבל המהדרים במצוות ובוחרים בכבוד שמים, מחמירים

היכן שאפשר לצאת מכל ספק. אבל כאשר המארח מגיש לאורח שוקולד כדי לכבד אותו והאורח יסרב, הרי הוא פוגע ברגשותיו של המארח, ועוד ברמז מטיח עליו אשמה שהוא "לא בסדר". ובמצב כזה, ודאי אין ראוי להדר כשמדובר באונאת דברים, שהיא לאו דאורייתא.

ולענין אבקת חלב, ההיתר יותר קל. הרב צבי פסח פרנק, רבה של ירושלים, התיר (שו"ת הר צבי, יו"ד קג-קד) וכן שו"ת ציץ אליעזר (חלק ט"ז תשובה כ"ה) וכן הראשון לציון הרב יצחק יוסף (איסור והיתר, ח"ב פרק פא) הביאו הרבה מקילים. ראשית כי כיון שנשתנה החלב להיות אבקה, כבר אינה בכלל הגזירה על חלב (לפי שו"ת זקן אהרן וולקין, "פנים חדשות באו לכאן"). ועוד שיש פקוח שבאה מהפרות, ורק מאלו מותר. ועוד שהאבקה בטלה ברוב שאר החומרים שיש בשוקולדות. לכן יש לכך אישור כשרות של הרבנות הראשית.